

Valsts policija

GALVENĀ KĀRTĪBAS POLICIJAS PĀRVALDE

Čiekurkalna 1.līnija 1, k-4, Rīga, LV-1026, tālr. 67829473, e-pasts pasts@vp.gov.lv

Rīgā

10.06.2024. Nr.20/3-CAnos/38692

Latvijas Republikas Tiesībsarga birojs

Atbilde uz Tiesībsarga vēstuli Par Valsts policijas
rīcību bērna tiesību uz identitāti nodrošināšanai

Saskaņā ar likuma “Par policiju” 3. pantu, viens no policijas uzdevumiem ir *likumā paredzētajā kārtībā sniegt palīdzību iestādēm, privātpersonām un personu apvienībām to tiesību aizsardzībā un ar likumu noteikto pienākumu realizācijā*. Policija ar savu darbību nodrošina personu tiesību un brīvību ievērošanu. Policija aizsargā personu tiesības un likumīgās intereses neatkarīgi no šo personu izcelsmes, dzimuma, vecuma, sociālā un mantiskā stāvokļa, nodarbošanās, pilsonības, rases un nacionālās piederības, attieksmes pret reliģiju, politiskās un citas pārliecības, kā arī izglītības un valodas, dzīvesvietas un citiem apstākļiem. Tas nozīmē, ka ik vienas personas (īpaši - bērna, kura rīcībspēja ir ierobežota, bet savas tiesības viņš nevar realizēt tādu vai citādu iemeslu pēc) tiesību aizsardzība ir prioritāra. Policija darbojas savas kompetences ietvaros, cieši sadarbojoties ar dažādām valsts un pašvaldību iestādēm, medicīnas iestādēm, nevalstiskajām organizācijām, u.c.. Nepieciešamības gadījumā valsts policija minētajām iestādēm, savas kompetences ietvaros, sniedz atbalstu un palīdzību personu tiesību un brīvību nodrošināšanai.

Attiecīgi, gadījumos, kad valsts policijas darbinieki, veicot dienesta pienākumus, konstatē tādu bērnu tiesību aizskārums, kurā nepieciešams kompetentas institūcijas – bāriņtiesas lēmums vai rīcība, valsts policijas darbinieki sazinās ar attiecīgās administratīvās teritorijas bāriņtiesu.

Likumā “Par policiju” 12. panta pirmās daļas 2. punktā noteiktas policijas darbinieka vispārējās tiesības- *identificēt personas* – kas tiek darīts, veicot personu identificējošu dokumentu pārbaudi un ziņu par personu pārbaudi attiecīgā datu bāzē (Personu datu pārļūkā – turpmāk PDP). Sastopoties ar situāciju, kad šāds rīcības modelis neļauj identificēt personu (piemēram, bērnu, kuram nav dokumentu un PDP par bērnu nav ziņu), valsts policijas darbinieki sazināsies ar attiecīgās administratīvās teritorijas bāriņtiesu un kopā lems par tālāko rīcību bērna tiesību nodrošināšanai un radušās situācijas skaidrošanai.

Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likuma 24. pants paredz, ka *par bērna piedzimšanu paziņo dzimtsarakstu iestādei mēneša laikā pēc bērna piedzimšanas*. Konstatējot jaunāku bērnu, kura dzimšana nav reģistrēta, vecākiem (vai personai, pie kuras bērns atrasts) jāprasa uzrādīt dokumentu, kas apstiprina šī bērna piedzimšanas faktu. Par iepriekš minēto faktu policija ziņotu bāriņtiesai, kas ir kompetenta pašvaldības iestāde, lai tālāk sekotu bērna dzimšanas reģistrācijas nodrošināšanai. Jānorāda, ka bāriņtiesa *prioritāri nodrošina bērna vai aizgādībā esošās personas tiesību un tiesisko interešu aizsardzību un ir pašvaldības izveidota aizbildnības un aizgādības iestāde*. Bez tam, civilstāvokļa aktu reģistrācija ir civilprocess, līdz ar to, kamēr nav pamata uzskatīt administratīvā pārkāpuma vai noziedzīga nodarījuma esamību, nav policijas kompetence.

Vienlaikus norādām, ka šobrīd spēkā esošie normatīvie akti neparedz atbildības veidu par bērna dzimšanas fakta **apzinātu nepaziņošanu** (*dzimtsarakstu nodaļa reģistrē paziņotos dzimšanas faktus*) **mēneša laikā pēc bērna piedzimšanas**, līdz ar to valsts policijai nav juridiska pamata, konstatējot šādu situāciju, uzsākt administratīvā pārkāpuma procesu vai kriminālprocesu.

Turklāt Bērnu tiesību aizsardzības likuma 27. pants nosaka konkrētus gadījumus, kuros iespējama bērna šķiršana no ģimenes. Respektīvi, bērnu var šķirt no ģimenes, ja:

1) bērna dzīvība, veselība vai attīstība **ir nopietni apdraudēta** vardarbības dēļ vai ir pamatotas aizdomas par vardarbību pret bērnu, kā arī aprūpes trūkuma vai mājas apstākļu (sociālās vides) dēļ;

2) bērns nopietni apdraud savu veselību vai attīstību, lietojot alkoholu, narkotiskās vai toksiskās vielas;

3) bērns ir izdarījis noziedzīgu nodarījumu.

Norādām, ka atbilstoši Bērnu tiesību aizsardzības likuma 27. panta 4.¹ daļai, policija šķir bērnu no ģimenes sakarā ar 27. panta pirmās daļas 1.punktā minētajiem apstākļiem, turklāt bērns šķirams no ģimenes, ja nav iespējams novērst bērna attīstībai nelabvēlīgos apstākļus, viņam paliekot ģimenē.

Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 23. pantu bāriņtiesas amatpersonas ir tiesīgas pieņemt vienpersonisku lēmumu, kas ir vērsts uz to, lai nekavējoties novērstu bērna atrašanos veselībai vai dzīvībai bīstamos apstākļos vai apdraudējumu bērna pilnvērtīgai attīstībai. Vienpersonisku lēmumu pieņem mutvārdos un 24 stundu laikā noformē rakstveidā, kā arī par to paziņo bērna vecākiem, aizbildnim, adoptētājam vai audžuģimenei. Pirms vienpersoniskā lēmuma pieņemšanas bāriņtiesas amatpersonai atbilstoši Bāriņtiesu likuma 23. panta 2.¹ daļai vispirms primāri jāizvērtē iespējas novērst dzīvības un veselības apdraudējumu, bērnam paliekot ģimenē, un, tikai tad, ja to nav iespējams novērst ar līdzekļiem (pagaidu aizsardzība pret vardarbību, bērna nodošana citas personas, ar kuru bērnam ir emocionāla saikne, īslaicīgā aprūpē drošos apstākļos u.tml.), kuri mazāk ierobežo bērna tiesības uzaugt ģimenē, bāriņtiesas amatpersona lemj par bērna šķiršanu no ģimenes.

Jānorāda, ka Valsts policija pamatā rīkojas akūtās situācijās, kad nepieciešams šķirt bērnu no ģimenes, pārsvarā ārpus bāriņtiesas noteiktā darba laika. Ja gadījums konstatēts darba laikā, pastāv iespēja informēt attiecīgo bāriņtiesu un lūgt bāriņtiesas līdzdalību.

Attiecībā uz piespiedu nogādāšanu ārstniecības iestādē, informējam, ka likuma "Par policiju" 10. panta 17. punktā noteikts, ka policijas darbinieku pamatpienākums ir **izpildīt tiesu (tiesnešu), prokuroru lēmumus par to personu piespiedu atvešanu, kuras izvairās no ierašanās pēc izsaukuma**. Tas nozīmē, ka, valsts policijai, saņemot attiecīgu tiesneša vai prokurora lēmumu, ir juridisks pamats personu piespiedu kārtā nogādāt atbilstošas ekspertīzes veikšanai, tajā skaitā – piespiedu nogādāšanai DNS ekspertīzes veikšanai. Saņemot attiecīgu lēmumu, valsts policija pildītu savu pienākumu un nogādātu ekspertīzes veikšanai personu gadījumā, kad nepieciešams noteikt bērna izcelsmi. Tātad bāriņtiesai būtu jāvērsas tiesā civilprocesuālā kārtībā ar prasības pieteikumu DNS ekspertīzes noteikšanai.

VP priekšnieka vietnieks, GKārtPP priekšnieks

Andris Zellis

ŠIS DOKUMENTS IR PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN
SATUR LAIKA ZĪMOGU